

ASIA

Poliisilaitoksen huolimattomuus tietojen antamisessa oikeuskanslerille laillisuusvalvontaa varten, esitutinnan viipyminen ym.

KANTELUT

Kantelija on oikeuskanslerille 17.9.2015 osoittamassaan kantelussa (dnro OKV/1315/1/2015) arvostellut sitä, että hän ei ollut saanut X:n poliisilaitokselta vastausta rikoskomisario A:lle 15.6.2015 lähettämäänsä kirjeeseen. Mainitussa kirjeessään kantelija oli ilmoittanut odottavansa edelleen ratkaisua 31.10.2012 tekemäänsä tutkintapyyntöön, josta oli kirjattu tutkintailmoitus 8330/S/12950/12. Kirjeen mukaan asian tutkinnanjohtajana toiminut A oli 2.11.2012 lähettänyt kantelijalle lisäselvityspyynnön. Kantelija oli lähettänyt kirjeen liitteenä lisäselvityspyynnön laatimansa vastauksen, jonka hän ilmoittamansa mukaan oli lähettänyt poliisille jo 5.11.2012.

Kantelija on oikeuskanslerille 2.11.2015 osoittamassaan toisessa kantelussa (dnro OKV/1544/1/2015) kertonut saaneensa tiedoksi A:n 27.10.2015 mainitussa asiassa tekemän päätöksen, jonka mukaan asiassa ei toimiteta esitutkintaa. Kantelija on arvostellut sitä, että poliisilta oli kulunut asiassa esitutinnan aloittamista koskeneeseen harkintaan lähes kolme vuotta.

SELVITYS

X:n poliisilaitoksen rikoskomisario A on antanut asioista selvityksensä. Poliisihallitus ja X:n poliisilaitos ovat antaneet niistä lausuntonsa.

Kantelijan jälkimmäisen kantelunsa liitteenä lähettämästä esitutkintapäätöksestä kävi ilmi asiassa 8330/S/12950/12 olleen kyse poliisin tutkittavaksi tulleesta tuomarin epäiltyä lainvastaista menettelyä virkatoimessa koskevasta asiasta. Koska oikeuskanslerinviraston asianhallintajärjestelmästä ei löytynyt tietoa, että asiasta olisi ilmoitettu tuomarien virkarikosasioiden erityisyyttäjänä toimivalle oikeuskanslerille, pyysi apulaisoikeuskanslerin sijainen poliisilaitosta lähettämään jo ennen selvityksensä antamista oikeuskanslerinvirastoon jäljennökset asian asiakirjoista tuomarien menettelyn arvioimiseksi. Kantelijan poliisille ilmoittama tuomarien menettely on käsitelty oikeuskanslerinvirastossa erikseen asiana dnro OKV/41/31/2015.

Muun ohella edellä kerrotuista selvityksistä ja viimeksi mainitussa asiassa saaduista asiakirjoista ilmenneiden ristiriitaisuuksien vuoksi olen 13.1.2016 pyytänyt Poliisihallitusta hankkimaan asiasta lisäselvitystä. A on antanut selvityksen, jonka liitteenä on muun ohella asian 8330/S/12950/12 tutkijana toimineen X:n poliisilaitoksen rikosylikonstaapeli B:n asiasta A:lle lähettämä sähköpostiviesti. X:n poliisilaitos on antanut asiassa aiemmat lausunnot antaneen apulaispoliisipäällikkö C:n ja ne esitelleen poliisilakimies D:n allekirjoittaman lausunnon, jossa muun ohella käsitellään syytä heidän asioissa antamiensa aiempien lausuntojen virheellisyyteen. Lisäksi Poliisihallitus on antanut siltä pyytämäni lausunnon.

Edellä kerrotussa lisäselvityksessä asian päättämisestä poliisiasiain tietojärjestelmässä ilmi tulleen ja poliisilaitoksen lausuntojen antamismenettelystä avoimeksi jääneiden kysymysten vuoksi olen vielä 22.4.2016 joutunut pyytämään Poliisihallitusta hankkimaan lisäselvitystä. C, D, A ja rikoskomisarioksi ylennyt B ovat antaneet selvityksensä. Lisäksi Poliisihallituksen poliisitoimintayksikkö on antanut Poliisihallituksen laillisuusvalvonnalle lausunnon B:n menettelystä asiassa. X:n poliisilaitos ja Poliisihallitus ovat antaneet vielä lausuntonsa.

Jäljennökset hankituista selvityksistä ja lausunnoista toimitetaan kantelijalle tämän päätöksen liitteinä.

RATKAISU

1 Johdanto

X:n poliisilaitoksen menettelystä kanteluissa tarkoitetuissa asioissa on jäljempänä tarkemmin selostetuin ja arvioiduin tavoin tullut ilmi seuraavaa.

Poliisilaitos on vastoin apulaisoikeuskanslerin 17.6.1999 ja minun 17.4.2014 tuomarien virkarikosasioiden erityissyyttäjänä esittämää pyyntöä laiminlyönyt ilmoittaa oikeuskanslerinvirastoon epäiltyä tuomarin lainvastaista menettelyä viranhoidossa koskeneesta asiasta 8330/S/12950/12. Laiminlyönti on saadun selvityksen perusteella aiheutunut tutkinnanjohtajan tietämättömyydestä mainitunlaisia asioita koskevasta ilmoitusvelvollisuudesta.

Asian asiakirjat olivat poliisilaitoksella hävinneet, minkä jälkeen asia oli vastoin tosiasioita merkitty poliisiasiain tietojärjestelmään ratkaistuksi.

Esitutinnan toimittamista koskeva harkinta tehtiin asiassa vasta lähes kolme vuotta tutkintapyyntöön saapumisen jälkeen asianomistajan ilmoitettua poliisilaitokselle lähettämässään tiedustelussa odottavansa edelleen ratkaisua asiassa. Kantelijan mainittuun tiedusteluun ei ollut vastattu mitään ennen asiassa neljä kuukautta tiedustelun saapumisen jälkeen tehdyn esitutkintapäätöksen lähettämistä hänelle.

Poliisilaitos on antanut asioista ylimmälle laillisuusvalvojalle antamissaan selvityksissä useita paikkansapitämättömiä tietoja poliisin menettelyn arvioinnin kannalta olennaisista seikoista.

2 Huolimattomuus tietojen antamisessa oikeuskanslerille

2.1 Poliisilaitokselta asioissa saadut selvitykset ja toimitetut asiakirjat

Apulaisoikeuskanslerin sijainen on 30.10.2015 asiassa dnro OKV/1315/1/2015 X:n poliisilaitokselle osoittamassaan ja 5.11.2015 asiassa dnro OKV/1544/1/2015 Poliisihallitukselle osoittamassaan selvitys- ja lausuntopyynnössä pyytänyt hankkimaan selvityksen poliisin menette-

OIKEUSKANSLERIN VIRASTO

lystä kantelijan kanteluissa tarkoitetuissa asioissa. Viimeksi mainitussa selvitys- ja lausuntopyynnössä apulaisoikeuskanslerin sijainen pyysi edellä kerrotuin tavoin poliisilaitosta jo ennen selvityksensä toimittamista lähettämään oikeuskanslerinvirastoon jäljennökset asiassa kirjatus- ta tutkintailmoituksesta samoin kuin tutkinnanjohtajan käytettävissä esitutkinnan toimittamatta jättämisestä päättäessään mahdollisesti olleista muista asiakirjoista, jotka poliisilaitoksen arvi- on mukaan saattoivat olla tarpeellisia asiassa kysymyksessä olleen tuomarien menettelyn arvi- oimiseksi. Mainittujen asiakirjojen saavuttua oikeuskanslerinvirastossa kirjattiin vireille tuo- marien virkarikosasioiden diaariryhmän asia dnro OKV/41/31/2015.

Rikoskomisario A on mainituissa kanteluasioissa 12.11.2015 antamassaan selvityksessä toden- nut, että koska asiassa 8330/S/12950/12 asianomistajana olleelta kantelijalta ei ollut saatu hän- neltä pyydettyä lisäselvitystä, ”asia päätettiin tutkinnan päätöksellä 22.12.2012”. Päätöksen oli A:n mukaan kirjannut poliisin tietojärjestelmään asian tutkijana toiminut rikosylikonstaapeli B. Mainitun päätöksen lähettamisestä asianomistajalle tiedoksi A ei ilmoittamansa mukaan osan- nut ”sanoa mitään, koska Y:n pääpoliisiaseman arkistossa ei löydy näitä alkuperäisiä paperei- ta”.

X:n poliisilaitos on 7.12.2015 mainituissa asioissa antamissaan lausunnoissa (allekirjoittajina apulaispoliisipäällikkö C ja poliisilakimies D) todennut A:n antaman selvityksen ja asiakirjojen perusteella selvitetyn, että A oli 22.12.2012 päättänyt asian 8330/S/12950/12 käsittelyn pe- rusteella ”ei rikosta”. Poliisilaitos on todennut asiassa dnro OKV/1544/1/2015 antamassaan lausunnossa, että asian selvittely kesti ”ensimmäisessä vaiheessa” näin ollen ”vajaan kaksi (2) kuukautta”. Asiassa dnro OKV/1315/1/2015 antamassaan lausunnossa poliisilaitos on toden- nut: ”A:n 22.12.2012 ja 27.10.2015 tekemien tutkintapäätösten vertailu osoittaa, ettei kanteli- jan toimittamalla lisäselvityksellä ei ole ollut asiallista merkitystä sen paremmin asian lopputu- lokseen tai ratkaiseviin perusteisiin.”

X:n poliisilaitoksen asiassa dnro OKV/1315/1/2015 antamassa lausunnossa on esitutkintapää- töksen tiedoksi lähettamisestä kantelijalle todettu seuraava: ”Kantelija väittää, ettei hän ole saanut tietoonsa A:n 22.12.2012 tekemää esitutkintapäätöstä. Ko. päätösasiakirjan merkinnöis- tä ei yksiselitteisesti käy ilmi, onko se on lähetetty postitse kantelijalle, joka on ollut jutun asi- anomistaja. Normaalimenettelyyn tiedoksi lähettäminen kyllä kuuluu, mutta tutkinnanjohtaja A ei pysty asiaa varmuudella muistamaan.” Asiassa dnro OKV/1544/1/2015 annettussa lausun- nossa poliisilaitos on kuitenkin esittänyt samojen päätösasiakirjamerkintöjen perusteella asiasta toisenlaisen arvion: ”Kantelija väittää, ettei hän ole saanut tietoonsa A:n 22.12.2012 tekemää tutkintapäätöstä. Ko. päätösasiakirjan merkintöjen mukaan se on kuitenkin lähetetty postitse myös jutun asianomistajalle eli kantelijalle.”

Apulaisoikeuskanslerin sijaisen edellä kerrotun asiakirjapyynnön johdosta poliisilaitokselta 26.11.2015 saapuneisiin asiakirjoihin sisältyi mainitun asian 26.8.2014 tulostettu tutkintapää- tö. Siinä A:n asiassa tekemäksi ilmoitetun tapauspäätöksen päivämäärä oli mainituista kante- luasioissa saaduista selvityksistä poikkeavalla tavalla 22.12.2013.

Pyysin poliisilaitoksen selvityksissä havaittujen ristiriitaisuuksien vuoksi 13.1.2016 Poliisihal- litukselle osoittamassani lisäselvitys- ja lausuntopyynnössä Poliisihallitusta hankkimaan selvi- tyksen siitä, oliko asioissa dnrot OKV/1315/1/2015 ja OKV/1544/1/2015 annetuissa selvityk- sissä annettu virheellinen tieto A:n asiassa tekemän esitutkintapäätöksen ajankohdasta. Koska poliisilaitos lisäksi oli edellä selostetuissa lausunnoissa päätenyt erilaisiin johtopäätöksiin pää- tösiasiakirjaan 22.12.2012 tehdyistä merkinnöistä, pyysin toimittamaan lisäselvityksen liitteenä vielä jäljennöksen poliisilaitoksen kannanottojen perusteena olevasta asiakirjasta, jota poliisi- laitos ei ollut liittänyt toimittamiinsa selvityksiin.

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

Lisäselvityksestä kävi ilmi, että tutkintapäätöstä 22.12.2012 ei ollut tehty. A oli ilmoittamansa mukaan katsonut selvitystä antaessaan päivämääriä huolimattomasti. A:n mukaan rikosylikons-
taapeli B oli ”kuitannut päätöksen poliisin tietojärjestelmään 22.12.2013”. B:n A:lle ilmoitta-
man mukaan hän ei mahdollisesti ollut lähettänyt päätöstä kantelijalle tiedoksi, koska hän oli
kuvitellut kantelijan saaneen sen tiedoksi jo vuotta aiemmin. A:n mukaan esitutkintapäätöstä
22.12.2013 ei ollut lähetetty asianomistajalle tiedoksi.

Poliisilaitos on todennut lisälausunnossaan (allekirjoittajina C ja D), että sen Poliisihallitukselle
7.12.2015 antamassa lausunnossa (asia dnro OKV/1544/1/2015) ollut kirjaus, jonka mukaan
A:n esitutkintapäätös olisi lähetetty postitse asian asianomistajalle eli kantelijalle ”on nyt asiaa
tarkistettaessa osoittautunut virheelliseksi”. Syynä virheeseen oli poliisilaitoksen ilmoittaman
mukaan ollut ”valmistelijan käyttämässä lausuntomallissa olleen, normaalitilanteisiin tarkoite-
tun ehdotelmalausuman jääminen tässä yksittäistapauksessa epähuomioissa vaille tarkistusta”.
Poliisilaitos ei toimitannut pyytämäni jäljennöstä asiakirjasta, jonka päätösmerkintöjä sen lau-
sunnoissa oli käsitelty.

Pyysin Poliisihallitukselle 22.4.2016 osoittamassani lisäselvityspyynnössä Poliisihallitusta vie-
lä muun ohella hankkimaan C:n ja D:n selvityksen siitä, miten he ovat asiassa dnro
OKV/1315/1/2015 antamassaan lausunnossa kyenneet tekemään johtopäätöksen siinä tehdyksi
väitetyn tapauspäätöksen 22.12.2012 päätösmerkinnöistä ja lisäksi vertaamaan sitä A:n asiassa
myöhemmin tekemään päätökseen, kun saadun selvityksen mukaan asian 8330/S/12950/12
asiakirjat olivat poliisilaitokselta kadonneet, tapauspäätöstä 22.12.2012 ei ollut koskaan tehty
ja kun he ilmoittamansa mukaan eivät myöskään olleet tutustuneet asiasta poliisiasian tietojär-
jestelmään tallennettuihin tietoihin. Selvitykseen pyysin liittämään tulosten heidän lausunnos-
saan 29.2.2016 mainitsemasta lausuntomallista, jonka käyttämisellä C ja D olivat selittäneet
asiassa dnro OKV/1544/1/2015 antamansa lausunnon sisältöä.

D on ilmoittanut selvityksessään seuraavaa: ”Poliisilaitoksen lausunnossa 29.2.2016 on mainit-
tu käytössäni poliisilaitoksen 7.12.2015 antamaa lausuntoa valmistellessa ollut lausuntomalli,
josta on nyt pyydetty kopiota. Selvennyksenä tähän totean, että minulla ei ole käytössäni jotain
tiettyä, teille pyydettyä tulosteena toimitettavissa olevaa vakiolausuntomallia. Sen sijaan käy-
tän aina silloin esimerkiksi lausuntoa laatiessani mallina jotain aiempaa lausunto- tai muuta
asiakirjaa, joka aiheeltaan ja sisällöltään on ainakin jossain määrin uuden asiakirjan pohjaksi
sopiva. Joskus avaan myös 1-2 samantyyppistä aiempaa asiakirjaa käytettäväksi samaan tarkoi-
tukseen. Sen jälkeen ns. leikkaa-ja-liimaa -menetelmällä muotoilen vanhan pohjalta uuden
asiakirjan.” Lausuntoa 7.12.2015 valmistellessaan D oli kertomansa mukaan tehnyt virheen
jättäessään ”mitä ilmeisimmin ns. pohja-asiakirjassa olleen ns. virheettömässä normaalitapauk-
sessa tehdyn tiedoksiantokirjauksen sellaisenaan ilman tarkistusta myös uuteen asiakirjaan”.
Virheisiin on D:n mukaan myötävaikuttanut poliisilaitoksen laillisuusvalvontatehtävissä ennen
vuoden vaihdetta vallitseva kiire.

Ymmärrän D:n tarkoittavan kertomallaan hänen asiassa dnro OKV/1544/1/2015 laatimansa
lausunnon sisältöä. Arvion esittämiseen esitutkintapäätöksen merkinnöistä asiassa
dnro OKV/1315/1/2015 laatimassaan lausunnossa D ei nähdäkseni ole antanut selvitystä. Siinä
mainittu esitutkintapäätösten sisällön vertailu tulee nähdäkseni kuitenkin ymmärrettäväksi sillä,
että selvityksensä mukaan D:llä oli lausuntoja valmistellessaan ollut käytettävissään 26.8.2014
päiväty tuloste poliisilaitoksen 22.12.2013 tehdyksi väittämästä esitutkintapäätöksestä.

C on ilmoittanut selvityksensä, että hän oli D:n esittelystä allekirjoittanut poliisilaitoksen lausunnot D:n suullisesti selittäessä asiaa ja lausunnon sisältöä. Lukiessaan lausuntoja C ei ollut ilmoittamansa mukaan kiinnittänyt riittävästi huomiota tekstissä olleisiin virheellisyyksiin.

2.2 Arviointi

Perustuslain 111 §:n mukaan valtioneuvoston oikeuskanslerilla on oikeus saada viranomaisilta ja muilta julkista tehtävää hoitavilta laillisuusvalvontaansa varten tarvitsemansa tiedot.

Valtion virkamieslain 14 §:n 1 momentin mukaan virkamiehen on suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti.

A on myöntänyt antaneensa selvityksessään 12.11.2015 virheellisen tiedon tekemäkseen poliisiasiaintietojärjestelmään merkityn esitutkintapäätöksen ratkaisupäivästä. C:n ja D:n mukaan virhe on siirtynyt heidän 7.12.2015 antamiinsa poliisilaitoksen lausuntoihin, koska niitä annettaessa ei tiedon paikkansa pitävyyttä ollut tarkistettu poliisiasiaintietojärjestelmästä vaan luotettu A:n virkavastuulla antamaan selvitykseen. Mainitsen, että tiedon virheellisyys olisi sinänsä ollut nähtävissä lausuntoja laatiessa käytettävissä olleesta päätöstulosteesta 26.8.2014, jollaisesta virhe oikeuskanslerinvirastossa havaittiin verrattaessa A:n selvitystä ja poliisilaitoksen lausuntoja poliisilaitokselta laillisuusvalvonta-asiassa dnro OKV/41/31/2015 saatuihin asiakirjoihin.

Poliisihallitus on todennut lausunnossaan 7.4.2016 esitutkintapäätöksen virheellisen päivämäärän osalta, että poliisilaitos on asiaa enemmän tarkistamatta normaalikäytännön mukaan luottanut A:n virkavastuullaan antaman selvityksen tietoihin. Se on todennut, että virkamiehen toimintaan kytkeytyvän asianmukaisuuden ja tarkoituksenmukaisuuden vaatimuksen voidaan katsoa pitävän sisällään virkamiehen antamien tietojen oikeellisuudesta varmistamisen ja että viranomaisen tekemien päätösten päivämäärä- ja ajankohtatietoihin on aiheellista kiinnittää korostettua huomiota, koska päätöksenteon ajankohdilla saattaa olla vaikutusta myös muuhun, esimerkiksi toiminnan viivytyksettömyyttä ja vanhentumista koskevaan arviointiin.

A on menetellyt selvitystä antaessaan huolimattomasti. Vaikka erehdys yksittäisenä numerovirheenä on sinänsä jossakin määrin ymmärrettävä, on hänen virheellinen ilmoituksensa kuitenkin koskenut esitutkinnan joutuisuuden arvioinnin kannalta hyvin olennaista seikkaa, minkä seurauksena sekä poliisilaitos että Poliisihallitus ovat lausunnoissaan päätyneet virheelliseen arvioon hänen johtamansa esitutkinnan kestosta. Hänen johtamansa esitutkinnan joutuisuus olisi varsin todennäköisesti tullut laillisuusvalvonnallisesti arvioiduksi kyseisen virheellisen tiedon perusteella, ellei oikeuskanslerinviraston käytettävissä olisi ollut asiaan dnro OKV/41/31/2015 tilattuja asiakirjoja.

C ja D ovat edellä selostetuoin tavoin kahdessa eri asiassa saman päivän aikana antamissaan lausunnoissa esittäneet ristiriitaisia johtopäätöksiä A:n tekemäksi väittämänsä esitutkintapäätöksen lähettämisestä tiedoksi asianomistajalle. He ovat lausunnoissaan ilmoittaneet perustaneensa päätelmänsä päätösasiakirjan merkintöihin. Selvityksistä ei kuitenkaan ole käynyt ilmi, että X:n poliisilaitoksella olisi sellaista asiakirjaa, jossa olisi C:n ja D:n lausunnoissaan mainitsemia merkintöjä. D on lopulta päätenyt selittämään asiassa dnro OKV/1544/1/2015 esittelemänsä lausunnon toteamusta, jonka mukaan (tehdyksi väitetty) tapauspäätös oli päätösasiakirjan merkintöjen mukaan lähetetty postitse asianomistajalle, menettelyllään yhdistellä aiemmissä asioissa laadittujen lausuntojen sisältämiä tekstejä uudeksi asiakirjaksi tarkistamatta sen sisältämien tietojen paikkansapitävyyttä ennen lausunnon esittelemistä C:lle.

Poliisilaitos on todennut lausunnossaan, että virkamiehen on valtion virkamieslain 14 §:n mukaan suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti ja viivytyksettä. Virkatehtävän asianmukainen suorittaminen sisältää huolellisuusvelvoitteen. Virkamiehen laatimien asiakirjojen tulee olla sisällöllisesti virheettömät ja ne tulee tarvittaessa laatimisen jälkeen tarkistaa niin, että asiakirjaan ei jää väärää tietoa. Kysymyksessä olevassa tapauksessa on poliisilaitoksen mukaan asiaa käsitteleville Poliisihallitukselle ja oikeuskanslerille ”tullut väärä käsitys kantelussa mainittuihin tapahtuviin liittyvistä yksityiskohdista”. Kyse on poliisilaitoksen arvion mukaan varsin lievästä huolimattomuusvirheestä mutta kuitenkin huolellisuusvelvollisuuden vastaisesta toiminnasta, minkä vuoksi poliisilaitos on saattanut mainitun näkemyksensä D:n tietoon toimittamalla lausuntonsa hänelle tiedoksi.

Poliisihallitus on todennut lausuntonaan C:n ja D:n menettelystä, että D on esittelijänä vastaanottanut ilmoittamiensa tietojen oikeellisuudesta. Esittelijänä toimivan virkamiehen on tullut varmistua ilmoittamiensa yksityiskohtaisten tietojen oikeellisuudesta ja päätöksentekijänä toimivan virkamiehen on tullut voida esittelymenettelyn periaatteiden mukaisesti luottaa lausuntoesityksessä esitettyjen faktatietojen totuudenmukaisuuteen. Poliisihallitus on lisäksi todennut, että tapauksessa ei ole merkitystä esittelijänä toimineen D:n virheen syntymisen syillä. Poliisihallituksen mielestä D on menettelytietoja antaessaan huolimattomasti.

Yhdyn poliisilaitoksen ja Poliisihallituksen näkemykseen D:n menettelyn huolimattomuudesta. Sen sijaan en varauksitta yhdy poliisilaitoksen arvioon virheen vähäisyydestä. Sen lisäksi, että D on esittelemässään lausunnossa arvioinut esitutkinnan joutuisuutta A:n virheellisesti ilmoittaman päivämäärän perusteella, vaikka tiedon virheellisyys oli ollut havaittavissa hänen käytettävissään olleesta esitutkintapäätöstulosteesta, hän on edellä kerrotuin tavoin kahdessa eri lausunnossa esittänyt, vieläpä keskenään ristiriitaisen, johtopäätöksen päätösasiakirjan sisältämistä jakelumerkinnöistä, vaikka jakelumerkinnät sisältävää asiakirjaa ei saadun selvityksen mukaan ole ollut olemassa. Kyse ei siten mielestäni ole pelkästään hänelle tekstiä lausuntoihin vanhoista pohjista koostaessaan sattuneesta ymmärrettävästä lapsuksesta. Lisäksi pyydyttyäni viimeisessä lisäselvityspyynnössäni poliisilaitosta liittämään selvitykseensä tulosteen lausuntomallista, jolla D:n esittelemässä lausunnossa 29.2.2016 oli selitetty aiempien lausuntojen virheellisyttä, on D vielä edellä kerrotuin tavoin joutunut selventämään asiasta aiemmin lausumaansa. Kerrottuun nähden pidän hänen menettelyään asiassa edellä arvioimaani A:n menettelyä moitittavampana.

Laillisuusvalvonnassa on voitava lähtökohtaisesti luottaa siihen, että viranomaisten toiminnastaan antamat selvitykset vastaavat tosiasioita. Aihe epäillä X:n poliisilaitoksen asioissa antamien selvitysten luotettavuutta tuli ilmi, kun oikeuskanslerinvirastossa verrattiin keskenään poliisilaitokselta kolmessa eri laillisuusvalvonta-asiassa saatuja asiakirjoja. Tilanne, jossa tällaista virheitä paljastavaa vertailua on mahdollista tehdä, on harvinainen. Kerrotuin tavoin paljastunut virheellisten tosiseikkojen ilmoittaminen poliisiin menettelystä, vieläpä kysymyksessä olleiden kantelujen tutkimisen kannalta olennaisista seikoista, on mielestäni omiaan herättämään kysymyksen X:n poliisilaitoksen toiminnastaan antamien laillisuusvalvontaselvitysten yleisestä luotettavuudesta. Kuten ratkaisuni seuraavaan kohtaan (3) sisältyvästä selostuksesta ilmenee, poliisilaitos myönsi kantelijan kantelussaan dnro OKV/1544/1/2015 esitutkinnan aloittamis-harkintaan kuluneesta ajasta ilmoittaman tiedon oikeaksi vasta kolmen kysymyksestä esitetyn selvityspyynnön (apulaisoikeuskanslerin sijaisen selvityspyyntö 5.11.2012 ja lisäselvityspyynnöni 13.1. ja 22.4.2016) jälkeen poliisipäällikkö E:n 17.5.2016 rikosylitarkastaja F:n esittelystä antamassa lausunnossa.

3 Esitutinnan joutuisuus

Kantelija oli tehnyt tutkintapyyntönsä poliisille 1.11.2012. Saadun selvityksen mukaan tutkijana asiassa toiminut rikosylikonstaapeli B oli vielä samana päivänä ”laatinut ehdotuksen tapauspäätökseksi poliisin tietojärjestelmään”. A oli kuitenkin 2.12.2012 pyytänyt kantelijalta kirjeellä asiaan lisäselvitystä. Se ei A:n mukaan ollut saapunut hänelle ennen kuin kantelijan poliisilaitokselle 15.6.2015 lähettämän kirjeen mukana.

Kun asian asiakirjat ovat X:n poliisilaitoksella kadonneet, ei lisäselvityksen saapumatta jäämisestä käsitykseni mukaan ole saatavissa muuta selvitystä kuin mainittu A:n asiasta kertoma ja poliisilaitoksen 26.8.2014 tulostamassa asian tutkintailmoituksessa oleva kirjaus, jonka mukaan kantelija ei ollut ”ilmoitusta täydentänyt 22.12.2013 mennessä”. Minulla ei mainitulta osin ole perusteita kyseenalaistaa A:n kertomaa.

B on ilmoittamansa mukaan 22.12.2013 kirjannut asian poliisiasiain tietojärjestelmässä A:n ratkaisemaksi, koska hän oli luullut sen vain vahingossa jääneen tietojärjestelmään auki ja asian olleen ”hoidettu jo aikapäiviä sitten”. B:n arvioon oli vaikuttanut se, että asian asiakirjoja ei enää ollut poliisilaitokselta löytynyt.

Kantelija on 15.6.2015 päivätyllä kirjeellään tiedustellut A:lta asian ratkaisua. A on ollut 2.10.2015 saakka virkavapaalla. Hänen sijaisenaan toiminut rikoskomisario, jolta poliisilaitos ei tämän eläköitymisen vuoksi ole hankkinut selvitystä, oli kertonut A:lle kantelijalta tulleen kirjeen. A oli kertonut sijaiselleen hoitavansa asian töihin palattuaan kysymättä tarkemmin, mistä asiassa oli kyse. Sijainen oli jättänyt asian odottamaan A:n paluuta töihin tarkastettuaan, että kantelijan kirjeessä tarkoitettu asia oli jo tapauspäätöksellä suljettu.

A on 27.10.2015 tehnyt asiassa päätöksen, että esitutkintaa ei toimiteta, koska asiassa ei ole syytä epäillä rikosta. Hän teki näin ollen esitutkinnan toimittamista koskevan harkinnan asiassa vasta lähes kolme vuotta kantelijan tekemän tutkintapyyntönsä saapumisen jälkeen, kuten kantelija itse on kantelussaan 2.11.2015 todennut. Hän teki lisäksi mainitun harkintansa edellä kerrotuista syistä vasta runsaat neljä kuukautta sen jälkeen, kun kantelija oli tiedustellut asiansa ratkaisua.

Poliisilaitos on lausunnossaan 7.12.2015 ilmoittanut esitutkinnan viivytyksettömyyden arvioinnissa asiassa soveltamaan oikeusohjeena 1.1.2014 voimaan tulleen esitutkintalain (805/2011) 3 luvun 11 §:n. Poliisihallitus on kuitenkin lausunnossaan 7.1.2016 todennut, että koska tutkintailmoitus asiassa oli tehty vuonna 2012, sovelletaan tapauksessa mainitun lain 11 luvun 12 §:ssä olevan siirtymäsäännöksen nojalla ennen 1.1.2014 voimassa olleen esitutkintalain säännöksiä. Tämän jälkeen poliisilaitos on lausunnossaan 29.2.2016 soveltanut asiassa Poliisihallituksen tavoin esitutkintalain 449/1987 6 §:ää. Kerrotun jälkeen Poliisihallitus on kuitenkin lausunnossaan 7.4.2016 selostanut esitutkintalain 805/2011 säännöksiä ja todennut sen olleen tapahtuma-aikaan voimassa olleen lain. Poliisilaitos on viimeisessä lausunnossaan 17.5.2016 maininnut molemmat säännökset mainitun esitutkintalain 449/1987 olleen voimassa ”tapahtuma-aikajakson alussa”.

Koska kumotun esitutkintalain 6 § ja nykyisin voimassa olevan esitutkintalain 3 luvun 11 §:n 1 momentti ovat samansisältöiset, ei säännöksen valinnalla ole tosiasiallista merkitystä asian arviointiin. Koska edellä selostetun perusteella sovellettavan lain valinnasta vaikuttaa kuitenkin saattavan olla epätietoisuutta, totean selvyyden vuoksi pitäväni Poliisihallituksen ensimmäisessä lausunnossaan eli 7.1.2016 esittämää käsitystä asiaan sovellettavasta säännöksestä oikeana.

Esitutkintalain (449/1987) 6 §:n mukaan asian esitutkinta oli toimitettava ilman aiheetonta viivytystä. Velvollisuus toimittaa esitutkinta ilman aiheetonta viivytystä ei koskenut ainoastaan esitutinnan mahdollisen aloittamispäätöksen jälkeisiä toimia, vaan poliisilaitoksen lausunnossaan 17.5.2016 toteamalla tavalla jo esitutkintaa mahdollisesti edeltäviä toimia mukaan lukien sen selvittämistä, onko esitutkintaa asiassa ylipäätään syytä toimittaa (ks. myös päätökseni 26.10.2005, dnro 794/1/04).

Poliisilaitos ja Poliisihallitus ovat perustaneet asiasta antamansa ensimmäiset lausunnot tietoon, että esitutinnan toimittamatta jättämisestä olisi päätetty 22.12.2012. Ensimmäisen lisäselvityspyynnöni jälkeen antamansa toiset lausuntonsa ne ovat perustaneet tietoon, että esitutinnan toimittamatta jättämisestä olisi päätetty 22.12.2013. Olen lisätutkintapyynnössäni 22.4.2016 varannut poliisilaitokselle ja Poliisihallitukselle tilaisuuden vielä tarkistaa lausuntojaan mainitulta osin todettuani siinä, että lausuntojen perusteena olleen selvityksen perusteella lausunnoissa tarkoitettu esitutkintapäätös 22.12.2013 vaikuttaisi tosiasiallisesti olleen asian tutkijan erehdyksessä tekemä asian tekninen päättäminen tietojärjestelmässä eikä päätöksessä mainitun tutkinnanjohtajan arvio esitutinnan toimittamisedellytysten puuttumisesta.

Poliisilaitos on kolmannessa lausunnossaan viimein myöntänyt oikeaksi kantelijan kanteluksaan 16.9.2015 esittämän tiedon, että tapauksessa ilmoituksen tekemisestä asian päättämiseen tutkinnanjohtajan päätöksellä oli kulunut lähes kolme vuotta. Asiassa ei ollut tehty ilmoituksen ja päätösten kirjaamisten lisäksi muita aktiivisia tutkintaan liittyviä toimenpiteitä kuin lähetetty kantelijalle lisäselvityspyynnö ilmoituksen kirjaamista seuraavana päivänä. Asian pitkittyminen näin pitkäksi ilman aktiivisia tutkintatoimia ei poliisilaitoksen arvion mukaan ole hyväksyttävää, minkä vuoksi poliisilaitos on todennut, ettei tutkintaa ollut suoritettu esitutkintalain edellyttämällä tavalla ilman aiheetonta viivytystä. Poliisilaitos on saattanut käsityksensä tutkinnanjohtajana asiassa toimineen A:n ja tutkijana toimineen B:n tietoon toimittamalla lausuntonsa heille tiedoksi.

Poliisihallitus on kolmannessa lausunnossaan viitannut toiseen lausuntoonsa, jossa se oli todennut, että asiassa ei ollut lainkaan toimittu lisäselvityspyynnön lähettämisen jälkeen. Poliisihallitus oli todennut mainitussa toisessa lausunnossaan edelleen, että ”mikäli poliisi ei saa lisäselvityspyynnönsä vastausta, lisäselvityksen saamisen tarpeellisuuden uudelleenarvioinnin jälkeen asiassa on mahdollista toimia joko uudella lisäselvityspyynnöllä tai tiedossa olevien seikkojen nojalla esitutkintaa jatkaen”. Poliisihallituksen näkemyksen mukaan ”saatujen selvitysten perusteella esitutkinnassa olisi ollut mahdollista tehdä päätös nopeammalla aikataululla”. Kun esitutinnan aloittamista koskevaan harkintaan kulunut aika oli osoittautunut sittemmin kestoltaan vielä Poliisihallituksen toisessa lausunnossaan arvioimaa pidemmäksi, on Poliisihallitus todennut, ettei esitutkintaa tapauksen olosuhteet huomioon ottaen voida katsoa hoidetun esitutkintalain tarkoittamalla tavalla ilman aiheetonta viivytystä.

Yhdyn poliisin omaan arvioon tapahtuneesta. Asiassa esitutinnan aloittamista koskeva harkinta on tehty vasta lähes kolme vuotta kantelijan tutkintapyynnön saapumisen jälkeen eikä asiaa ole käsitelty lain edellyttämällä tavalla ilman aiheetonta viivytystä.

Asian tutkijan menettely merkitä asia 22.12.2013 poliisiasian tietojärjestelmässä päätetyksi lienee osaltaan vaikuttanut siihen, ettei A asian tutkinnanjohtajana enää sen jälkeen ole omassa asioiden seurannassaan havainnut asian olleen edelleen vireillä. Esitutinnan viipyminen asiassa on käsitykseni mukaan kuitenkin alun alkaen ollut seurausta siitä, ettei A ollut reagoinut kantelijalta pyytämänsä selvityksen saapumatta jäämiseen. Päävastuu esitutinnan joutuisuudesta on tutkinnanjohtajalla, jonka tehtäviin muun ohella kerrotuin tavoin viivästynyt esitutinnan toimittamista koskeva harkinta kuuluu.

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

4 Tiedusteluun vastaaminen

Kantelija oli edellä kohdassa 2 jo selostetuin tavoin lähettänyt X:n poliisilaitokselle 15.6.2015 päivätyin tiedusteluksi otsikoidun kirjoituksen, jossa hän oli ilmoittanut odottavansa edelleen vastausta esitutkinnan aloittamisesta tai muuta päätöstä asiassa 8330/S/12950/12, jossa hän ilmoittamansa mukaan oli lähettänyt A:lle tämän häneltä asiassa pyytämän lisäselvityksen. Poliisilaitos on lausunnossaan 7.12.2015 todennut, että tiedusteluun oli tosiasiallisesti vastattu vasta A:n 27.10.2015 asiassa tekemällä tutkintapäätöksellä. Koska A oli tiedustelun saapumisaikaan ollut 2.10.2015 saakka kestäneellä vuorotteluvapaalla, olisi hänen sijaisensa tullut vastata tiedusteluun eikä jättää sitä odottamaan A:n paluuta.

Poliisilaitoksen arvion mukaan kantelijan tiedusteluun vastaamiseen oli mennyt ”jossain määrin pidempi aika kuin olisi ollut kohtuullista”. Poliisilaitos on kuitenkin toisaalta todennut, ettei kantelijalle ollut aiheutunut vastausviiveestä vahinkoa.

Laillisuusvalvontakäytännössä on vakiintuneesti todettu hallintolaisissa säädetyn hyvän hallintotavan mukaiseen viranomaismenettelyyn kuuluvan, että viranomaisen toimialaan ja tehtäviin liittyviin asianmukaisiin tiedusteluihin vastataan kohtuullisessa ajassa (ks. esim. apulaisoikeuskanslerin päätös 14.11.2014 dnro OKV/376/1/2013). Esimerkiksi viranhaltijan henkilökohtaiseen sähköpostiosoitteeseen tämän loman aikana lähetettyyn viestiin on todettu olevan asianmukaista vastata mahdollisimman pian loman päätyttyä (apulaisoikeuskanslerin päätös 15.1.2009 dnro OKV/1013/1/2007).

Mielestäni hyvän hallintotavan mukaista olisi ollut, että kantelijan tiedusteluun olisi jotenkin vastattu jo ennen esitutkintapäätöksen lähettämistä, kun hänen tiedustelemaansa asiaa ei ollut ratkaistu viipymättä tiedustelun saapumisen jälkeen.

5 Tutkijan toimet esitutkinnan päättämiseksi poliisiasian tietojärjestelmässä

A on selvityksessään 12.11.2015 ilmoittanut edellä jo selostetuin tavoin, että asia ”päätettiin tutkinnan päätöksellä 22.12.2012” ja että mainitun päätöksen on ”kirjannut poliisin tietojärjestelmään asian tutkijana toiminut rikosylikonstaapeli B”. X:n poliisilaitos on todennut 7.12.2015 asiassa dnro OKV/1544/1/2015 antamassaan lausunnossa, että ”A on 22.12.2012 päättänyt em. tutkintapyynnön tarkoittaman asian käsittelyn poliisissa”.

A on lisäselvityksessään 19.2.2016 kertonut, että B oli laatinut ehdotuksen tapauspäätökseksi poliisiasian tietojärjestelmään 1.11.2012 ja ”lopullisesti kuitannut” päätöksen järjestelmässä 22.12.2013. B on A:n lisäselvityksen liitteenä olevassa A:lle lähettämässään sähköpostiviestissä kertonut, että hän oli havainnut poliisiasian tietojärjestelmässä olleen vielä avoinna asian, jonka asiakirjoja ei ollut löytynyt hänen lokerostaan. B on ilmoittanut viestissä A:lle: ”Koska juttu on vaikuttanut vuoden jälkeen olevan hoidettu jo aikapäiviä sitten päätösehdotuksen ja ilmoituksen selostuksen perusteella, olen kuitannut jutun tunnuksellasi – kuvitellen sen vain jääneen auki vahingossa patjalle.”

Poliisilaitos on todennut lausunnossaan 29.2.2016, että esitutkintapäätös asiassa on ”tosiasiallisesti tehty vasta 22.12.2013 tutkinnanjohtajan, rikoskomisario A:n tunnuksia käyttäen jutun tutkijan, silloisen rikosylikonstaapeli B:n toimesta”. Poliisilaitoksen käsityksen mukaan B:n ”menettely näyttää olevan käytäntönä silloin, kun kyse on vahingossa poliisiasian tietojärjestelmään tutkinnanjohtajalta avoimeksi eli päättämättömäksi unohtuneesta jutusta”. Se on todennut B:n menettelystä seuraavan: ”Valitettavasti vain tällä kertaa kyse ei ole ollut em. käy-

tännön tarkoittamasta tyyppitapauksesta, mutta toisaalta B:llä oli perusteltua syytä olettaa tilanteen olevan sellainen, että käytäntö tähänkin tapaukseen soveltuisi.”

Olen lisäselvityspyynnössäni 22.4.2016 pyytänyt Poliisihallitusta hankkimaan A:n ja B:n selvitykset saadussa selvityksessä kerrotusta A:n Patja-tunnusten käyttämisestä.

B on selvityksessään 5.5.2016 todennut vaikuttavan ilmeiseltä, että ”kantelijalta/vastineen pyytäjiltä on mennyt merkityssisällöllisesti p-tunnus eli virkamiehen yksilöivä perustunnus ja patjan henkilökohtaiset käyttäjätunnukset sekaisin”. Vastoin X:n poliisilaitoksen lausunnossa 29.2.2016 ilmoitettua B ei kertomansa mukaan ollut 22.12.2013 käyttänyt A:n Patja-tunnuksia. Hän on lisäksi todennut, että esitutkintapäätös ”ei ole valmis ennen kuin ratkaisijaksi esitetty henkilö, tutkinnanjohtaja on ratkaisuesityksen allekirjoituksellaan hyväksynyt”.

A on lisäselvityksessään 9.5.2016 samoin todennut, että B ei ollut käyttänyt asiassa hänen Patja-tunnuksiaan. B oli syöttänyt ”jutun tutkinnanjohtajan p-tunnuksen päätöksen kuittaavaksi henkilöksi”, millä toimenpiteellä tulee ”päättö sivulle ohjelmallisesti tutkinnanjohtajan nimi ja virkanimike lisätietojen antajaksi”. Hän on lisäksi maininnut, että tutkinnanjohtaja hyväksyy tutkinnan päätöksen allekirjoituksellaan. Myös rikosylikomisario G on todennut lausunnossaan 9.5.2016, että ”B ei ole käyttänyt patja-järjestelmää A:n käyttäjätunnuksella” ja ettei asiassa tältä osin tapahtunut mitään virheellistä menettelyä.

Poliisilaitos on todennut lausunnossaan 17.5.2016, että B oli valmistellut teknisesti rikosilmoituksen päätössivua esittelijän roolissa ja merkinnyt päätöksentekijän kohdalle A:n P-tunnuksen. Tällä toimenpiteellä esitutkinta ei pääty, eikä siinä käytetä tutkinnanjohtajalle kuuluvaa toimivaltaa, vaan kyse on täysin teknisestä päätössivun valmisteluun liittyvästä toimenpiteestä. Kyse ei siten ole ollut toisen käyttäjätunnuksilla tietojärjestelmään menemisestä ja tietojärjestelmän käyttämisestä, eikä sellaista käytäntöä X:n poliisilaitoksessa ole. Poliisilaitoksen mukaan selvyuden vuoksi voisi olla parempi menettely, että tutkinnanjohtaja itse merkitsisi ainakin pöytäkirjan kuittaajan tiedot, jolloin niiden puuttumisesta voitaisiin todeta, että tutkinnanjohtaja ei ole vielä hyväksynyt pöytäkirjaa. Hän voisi sitten itse tulostaa päätössivun ja allekirjoittaa sen sekä saattaa pöytäkirjan eteenpäin syyttäjälle ja arkistoon. Poliisilaitoksen mukaan ”edellä kuvattu merkintä saattaa ilmoituksen Patja-järjestelmässä tilaan, jossa pelkästään järjestelmästä katsoen voidaan olettaa asian olevan jo tutkinnanjohtajan päättämä”. Lausunnon mukaan vain arkistosta voidaan todeta, että pöytäkirja on fyysisesti allekirjoitettu.

Poliisihallituksen poliisitoimintayksikkö on todennut lausuntonaan asiasta, että kirjaamismenettely asiassa on ollut ”Patja-käytänteiden mukainen”. B:n olisi poliisitoimintayksikön mukaan kuitenkin ollut syytä varmistua siitä, että A oli tosiasiallisesti tehnyt kyseisen päätöksen ennen päätöstiedon kirjaamista, vaikka hän onkin kuvitellut tilanteen olleen sellainen, että päätös oli jäänyt epähuomiossa A:lta kirjaamatta.

Poliisihallitus on todennut lausunnossaan, että ”P-tunnuksen käyttämisestä puhuminen voi johdattaa väärin tulkintoihin, mutta tosiasiaa kysymys toisen henkilön P-tunnuksen käyttämisessä on nimenomaisesti P-tunnuksen kirjaamisesta järjestelmään”. Esitutkinnassa toimivien virkamiesten yksilöiminen järjestelmään on välttämätöntä ja kirjaaminen on tarkoituksenmukaista toteuttaa voimassaolevan ohjeistuksen mukaisesti muitakin tutkinnan kuluessa tehtäviä kirjauksia pääasiassa tekevän henkilön eli tutkijan toimesta. Poliisihallituksen lausunnon mukaan asiassa ei voida katsoa menetellyn poliisin Patja-käytänteitä tai käyttäjätunnusten henkilökoh-taisuutta koskevien säännösten vastaisesti.

Minulla ei ole perusteita kyseenalaistaa lausunnoissa ilmaistua käsitystä, että B on menetellyt poliisin Patja-käytänteiden mukaisesti. Pidän selvitettyä sitä, että hän ei ole käyttänyt asiassa poliisiasiaintietojärjestelmää A:n käyttöoikeuksilla. Kirjatessaan poliisiasiaintietojärjestelmään asiassa sisällöllisesti virheellisen ratkaisutiedon, jonka mukaan tutkinnanjohtaja A olisi tehnyt päätöksen asiassa aloitetun esitutinnan lopettamisesta, B on kuitenkin kirjannut tosiasiallisesti edelleen vireillä olleen asian päätetyksi. Selvityksestään ilmenevän perusteella B on menetellyt näin huolimattomuuttaan.

B:n menettelyn seurauksena X:n poliisilaitos ja Poliisihallitus ovat antaneet edellä selostetuilla tavoin toistuvasti lausuntoja, joissa A:n on kerrottu päättäneen asian. Poliisilaitos on lisäksi asiassa dnro OKV/41/31/2015 toimittanut oikeuskanslerinvirastoon 26.8.2014 tulostetun tutkintapäätöksen, jonka mukaan kyseinen asia oli päätetty A:n tapauspäätöksellä 22.12.2013, tuomatta ilmi, ettei sellaista päätöstä ollut tosiasiallisesti tehty.

Kerrotun perusteella yhdyin Poliisihallituksen toimintayksikön B:n menettelystä lausumaan. B on menetellyt epäasianmukaisesti kirjatessaan poliisiasiaintietojärjestelmään tosiasioita vastaamattomalla tavalla ja tutkinnanjohtajaa asiasta edes informoimatta päätöstiedon, jonka mukaan A olisi asiassa 22.12.2013 päättänyt, että asian esitutkinta päätetään. B on näin menetteleessään rikkonut valtion virkamieslain 14 §:stä ilmenevää velvollisuutta suorittaa tehtävänsä asianmukaisesti. Arvioidun kaltainen menettely horjuttaa luottamusta poliisiasiaintietojärjestelmän sisältämien tietojen ja poliisin muun ohella ylimmille laillisuusvalvojille toimittamien ratkaisuasiakirjojen sisällölliseen paikkansapitävyyteen ja on omiaan lisäämään muun ohella riskiä, että poliisin tutkittavaksi saatetun asian syyteoikeus vanhenee asian ollessa poliisin käsiteltävänä.

6 Huolimattomuus asiakirjojen käsittelyssä

A on selvityksessään 12.11.2015 ilmoittanut, ettei osaa sanoa mitään selvityksessään 22.12.2012 tehdyksi ilmoittamansa esitutkintapäätöksen lähettämisestä kantelijalle, koska ”Y:n pääpoliisiaseman arkistossa ei löydy näitä alkuperäisiä papereita”. Hän on lisäksi kertonut lisäselvityksessään 19.2.2016 seuraavaa: ”Lisäselvitystä ei ole kantelijalta minulle tullut ja luultavasti tämän asian asiapaperit ovat hävinneet esimerkiksi muiden papereiden mukana työhuoneestani. Tämä selittää myös sen, miksi tämän asian alkuperäisiä papereita ei ole myöskään arkistossa.”

Edellä selostetun selvityksen perusteella jää avoimeksi, kenen yksittäisen virkamiehen menettelystä tapahtunut on seurausta. Selvityksestä ei kuitenkaan jää varteenotettavaa aihetta epäilylle, että asiakirjojen katoaminen olisi seurausta jonkin muun tahon kuin X:n poliisilaitoksen menettelystä. Vaikka moitetta tapahtuneesta ei ole mahdollista kohdistaa kehenkään yksittäiseen poliisimieheen, antaa asia kuitenkin aihetta yleisesti kiinnittää poliisilaitoksen huomiota asiakirjojen huolelliseen käsittelyyn.

7 Poliisin ilmoitusvelvollisuus tuomarin virkatoimessa tekemäksi epäilystä rikoksesta

Esitutkintalain 5 luvun 1 §:n mukaan esitutkintaviranomaisen on ilmoitettava syyttäjälle tutkittavaksi tulleesta rikoksesta, jonka esitutkinta- ja syyttäjäviranomaiset ovat yhdessä niille kuuluvan toimivallan perusteella päättäneet kuuluvan ilmoitusvelvollisuuden piiriin tai josta syyttäjä on pyytänyt ilmoittamaan.

Syyttäjälaitoksesta annetun lain 5 §:n mukaan valtioneuvoston oikeuskansleri on erityissyyttäjä, jonka syyteoikeudesta säädetään perustuslain 110 §:ssä. Viimeksi mainitun pykälän

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

1 momentin mukaan syytteen nostamisesta tuomaria vastaan lainvastaisesta menettelystä virkatoimessa päättää oikeuskansleri tai oikeusasiamies.

Mainitussa syyttäjälaitoksesta annetun lain 5 §:ssä tarkoitettuna syyttäjänä olen 17.4.2014 antamassani päätöksessä (dnro OKV/6/50/2014) pyytänyt poliisia ilmoittamaan tutkittavakseen tulleesta rikoksesta, jossa on kyse tuomarin epäilyistä lainvastaisesta menettelystä virkatoimessa. Pyyntöni on korvannut apulaisoikeuskanslerin 17.6.1999 sisäasiainministeriölle lähettämässä kirjeessä (dnro 38/51/98) esittämän pyynnön, joka perustui tuolloin voimassa olleeseen esitutkinnasta ja pakkokeinoista annetun asetuksen 7 §:ään (1020/1997).

Kantelijan kantelun dnro OKV/1544/1/2015 liiteasiakirjoista kävi ilmi, että asiassa 8330/S/12950/12 oli ollut kyse tuomarin tekemäksi epäiltyä lainvastaista menettelyä virkatoimessa koskeneesta asiasta, josta poliisin olisi tullut ilmoittaa oikeuskanslerille. Oikeuskanslerinviraston asianhallintajärjestelmästä ei löytynyt tietoa siitä, että poliisi olisi ilmoittanut asiaa oikeuskanslerille asian tullessa tutkittavaksi marraskuussa 2012 tai edes vielä siinä vaiheessa, kun poliisi lokakuussa 2015 päätti olla aloittamatta asiassa esitutkintaa.

Asian tutkinnanjohtajana ollut A on selvityksessään ilmoittanut olleensa epätietoinen ilmoittamisvelvollisuuden olemassaolosta ja myöntänyt toimineensa asiassa virheellisesti. Hän on selvityksessään tuonut ilmi, että ilmoitusvelvollisuus tulisi kuitenkin kirjata myös Poliisihallituksen ohjeeseen ”Syyttäjälle ilmoitettavat rikosasiat, ilmoitusmenettely ja syyttäjän toimenpiteet 2020/2013/1369”, jolloin asia olisi helpommin löydettävissä poliisin omasta ohjeistuksesta.

Poliisihallitus on 7.1.2016 asiassa dnro OKV/1544/1/2015 antamassaan lausunnossaan todennut, että se on 29.4.2014 lähettänyt edellä mainitun ilmoittamisvelvollisuutta koskevan päätökseni tiedoksi kaikille poliisiyksiköille. Se on todennut pitävänsä unohduksen riskiä ilmoittamisissa mahdollisena, koska tuomareiden tekemiksi epäillyt rikosasiat ”muodostavat kuitenkin verrattain melko vähälukuisen joukon rikosasioita”. Poliisihallitus on todennut pitävänsä asianmukaisena, että poliisilaitos on tiedottanut poliisilaitoksen peruspalvelulinjaa siinä tarkoituksessa, että ilmoittamista koskeva pyyntöni saatetaan asianmukaisesti tiedoksi kaikille rikos- ja torjuntasektorilla työskenteleville. Poliisihallitus ei ole lausunnossaan ottanut kantaa A:n esittämään tarpeeseen mainita asiasta poliisin sisäisessä ohjeistuksessa.

Pyydettyäni lisäselvitys- ja lausuntopyyntöissäni 22.4.2016 Poliisihallitusta ottamaan kantaa A:n esittämään tarpeeseen lisätä maininta ilmoittamisvelvollisuudesta poliisin sisäiseen ohjeistukseen on Poliisihallitus lausunnossaan 31.5.2016 todennut seuraavaa: ”Poliisihallituksen poliisitoimintayksikkö, joka vastaa poliisitoiminnan ohjauksesta esitutkintamenettelyä koskevin osin, on tämän lausuntoasian yhteydessä antamassaan lausunnossa todennut, että poliisitoimintayksikkö tulee lähettämään ilmoittamisvelvollisuudesta poliisin yksiköille muistutuskirjeen. Poliisitoimintayksikkö toteaa lausunnossaan myös, että lisäksi asia tullaan ohjeistamaan tarkoituksenmukaisessa ohjeessa. Poliisihallituksen laillisuusvalvonta viittaa ohjeistamistarpeen arvioinnin osalta kokonaisuudessaan poliisitoimintayksikön asiasta lausumaan.”

8 Muuta asiassa selvitettyä

X:n poliisilaitos on edellä jo selostetuvin tavoin lausunnoissaan ottanut kantaa siihen, oliko poliisi ilmoittanut kantelijalle lausunnoissa 22.12.2012 tehdyksi väitetystä tutkintapäätöksestä. Pyydettyäni lisäselvityspyynnössäni poliisilaitosta toimittamaan jäljennöksen sen asiaa koskevien kannanottojen perusteena olleesta asiakirjasta on A lisäselvityksessään 19.2.2016 ilmoittanut, että kantelijalle ei ollut lähetetty tiedoksi 22.12.2013 tehtyä esitutkintapäätöstä. Syynä on A:n mukaan ollut se, että asiaan ei ollut saatu kantelijalta pyydettyä lisäselvitystä, että tutkin-

tailmoitukseen liittyvät asiapaperit olivat kadonneet ja että tutkija oli ”sulkenut ilmoituksen, eli tehnyt lopullisen kuittauksen tapauspäätökseen ilman asiapapereita”.

Esitutkintapäätöksestä ilmoittamisesta oli säädetty ennen 1.1.2014 voimassa olleen esitutkintalain 47 §:ssä (645/2003). Siinä edellytettiin, että kun oli päätetty, ettei esitutkintaa toimiteta tai että esitutkinta lopetetaan mainitun lain 4 §:n 3 momentin, 9 §:n 2 momentin tai 43 §:n 2 momentin perusteella taikka että esitutkinta keskeytetään, tutkinnanjohtajan oli huolehdittava siitä, että päätöksestä viipymättä ilmoitettiin asianomistajille, jollei sitä ollut pidettävä tarpeettomana. Asiasta on säädetty nykyisin voimassa olevan esitutkintalain (805/2011) 11 luvun 1 §:n 3 momentissa seuraavasti: Päätös annetaan esitutkinnassa läsnä olevalle asianosaiselle tai lähetetään postitse hänen ilmoittamaansa taikka muuten esitutkintaviranomaisen tiedossa olevaan osoitteeseen. Päätös saadaan jättää antamatta tai lähettämättä, jos siitä aiheutuisi haittaa kysymyksessä olevan rikoksen tai toisen siihen liittyvän rikoksen selvittämiseksi. Ilmoitus on annettava tai lähetettävä ilman aiheutonta viivytystä sen jälkeen, kun selvittämisestä aiheutuvaa haittaa ei voi enää aiheuttaa.

Ottaen huomioon, että ensin 22.12.2012 ja myöhemmin 22.12.2013 tehdyksi väitettyä tutkintapäätöstä ei saadun selvityksen mukaan tosiasiallisesti ollut tehty, vaan kyse oli ollut asian tutkijan ilman tutkinnanjohtajan myötävaikutusta tekemästä asian teknisestä päättämisestä poliisi-asiaintietojärjestelmässä, minulla ei ole aihetta arvostella poliisin menettelyä olla siitä asianomistajalle ilmoittamatta.

Varasin ensimmäisessä lisäselvityspyynnössäni A:lle tilaisuuden lausua siitä, miksi hän ei asiassa 27.10.2015 tekemässään uudessa tutkintapäätöksessä ollut maininnut asiassa jo aiemmin (22.12.2012 tai 22.12.2013) tekemäänsä tutkinnan päätöstä, jonka olemassaolosta kantelija oli tiedustellut päätellen ollut tietämätön. Kun asiasta sittemmin saamani selvityksen mukaan A ei aiemmin ollut asiaa ratkaissut, minulla ei ole aihetta arvioida poliisin menettelyä myöskään tältä osin.

9 Johtopäätökset

Rikoskomisario A on edellä päätökseni kohdassa 3 arvioimallani tavalla asian tutkinnanjohtajana laiminlyönyt huolehtia asian 8330/S/12950/12 esitutkinnan viivytyksettömästä toimittamisesta. Asiassa rikosilmoituksen saapumisesta poliisille asian päättämiseen tutkinnanjohtajan päätöksellä kului lähes kolme vuotta ilman, että asiassa olisi ilmoituksen ja päätösten kirjaamisten lisäksi muita aktiivisia tutkintaan liittyviä toimenpiteitä kuin lähetetty asianomistajalle ilmoituksen kirjaamista seuraavana päivänä pyyntö toimittaa lisäselvitystä asiasta.

Rikoskomisario B on edellä päätökseni kohdassa 4 arvioimallani tavalla toimiessaan rikosylikonstaapelina edellä mainitun asian tutkijana kirjannut poliisi-asiaintietojärjestelmään tosiasioita vastaamattomalla tavalla päätöstiedon, jonka mukaan tutkinnanjohtaja olisi asiassa 22.12.2013 päättänyt, että asian esitutkinta päätetään.

X:n poliisilaitos on edellä kohdassa 6 arvioimallani tavalla käsitellyt asian 8330/S/12950/12 asiakirjoja huolimattomasti siten, että ne ovat hävinneet asian käsittelyn aikana, ja kohdassa 4 arvioimallani tavalla laiminlyönyt vastata kohtuullisessa ajassa kantelijan asiansa käsittelystä lähettämään tiedusteluun.

A on edellä päätökseni kohdassa 7 arvioimallani tavalla laiminlyönyt ilmoittaa oikeuskanslerille mainitusta tutkittavaksi tulleesta tuomarin epäiltyä lainvastaista menettelyä virkatoimessa koskeneesta asiasta.

A on edellä päätökseni kohdassa 2 arvioimallani tavalla huolimattomuudesta antanut apulaisoikeuskanslerin sijaiselle antamassaan laillisuusvalvontaselvityksessä johtamansa esitutinnan joutuisuuden arvioinnin kannalta olennaisesti virheellisen tiedon.

X:n poliisilaitos on edellä kohdassa 2 arvioimallani tavalla apulaisoikeuskanslerin sijaiselle poliisilaitoksen menettelystä antamissaan lausunnoissa antanut poliisin menettelyn laillisuusvalvonnallisen arvioinnin kannalta olennaisesti virheellisiä tietoja. Saadun selvityksen perusteella virheet ovat aiheutuneet ne esitelleen poliisilakimies D:n huolimattomuudesta.

10 Toimenpiteet

Kiinnitän X:n poliisilaitoksen ja sen poliisilakimies D:n vakavaa huomiota huolellisuuteen annettaessa ylimmälle laillisuusvalvojalle sen laillisuusvalvontaa varten tarvitsemia tietoja. Saat lisäksi edellä päätöksessäni poliisilaitoksen menettelystä mainitulta osin esittämäni arvion poliisilaitoksen virheelliset lausunnot D:n esittelystä antaneen apulaispäällikkö C:n tietoon.

Kiinnitän X:n poliisilaitoksen rikoskomisario A:n huomiota velvollisuuteen toimittaa esitutkinta ilman aiheutonta viivytystä, velvollisuuteen ilmoittaa oikeuskanslerille tutkittavaksi tulleesta tuomarin epäiltyä lainvastaista menettelyä virkatoimessa koskevasta asiasta ja huolellisuuteen annettaessa ylimmälle laillisuusvalvojalle sen laillisuusvalvontaansa varten tarvitsemia tietoja.

Kiinnitän X:n poliisilaitoksen rikoskomisario B:n huomiota huolellisuuteen tietojärjestelmäkirjauksia tehtäessä.

Kiinnitän X:n poliisilaitoksen huomiota vielä huolellisuuteen asiakirjojen käsittelyssä ja hyvään hallintoon kuuluvaan velvollisuuteen kohtuullisessa ajassa vastata käsiteltävänä olevaa asiaa koskeviin asiallisiin tiedusteluihin.

Oikeuskansleri

Jaakko Jonkka

Osastopäällikkö
Esittelijäneuvos

Petri Martikainen

OIKEUSKANSLERINVIRASTO
